

van Handelsbedienden een overeenkomst gesloten tot geneeskundige behandeling der leden. Het tarief luidt: 1 Mk. per consultatie, 1 Mk. 50 per visite, 4 Mk. per nachtvisite (*Münch. med. Wochenschr.*)

IN HET LAND DER VRIJHEID. — Het syndicaat der geneeskundigen van la Somme wordt gerechtelijk vervolgd, omdat deze eenstemmig hebben geweigerd, de geneeskundige armenverzorging op zich te nemen voor de onvoldoende belooning, die de departementale raad daarvoor had geboden. *Le Progrès Médical* wijst er op, dat niet de geneeskundigen de uitvoering der wet belemmeren, maar het departement, dat verplicht is tot bijstand van de gemeenten, die onmachtig zijn de geneeskundige armenverzorging zelf te bekostigen, gelijk het zelf bij gebleken onmacht door den Staat wordt bijgestaan, zoodat geen gemeente of departement onvernogen kan voorwenden om aan zijn plicht te ontsnappen. Toch ziet men dikwijls, als de kosten de begrooting overschrijden, dat door de departementen aan de geneeskundigen wordt voorgesteld, een deel van hun vorderingen te laten vallen! Een ander misbruik is, dat de gemeenten, juist omdat vermeerdering der uitgaven haar eigen budget niet bezwaart, aan zooveel mogelijk kiezers kosteloze geneeskundige hulp verleenen. De populariteit der gemeentebestuurders wordt zodoende door de geneeskundigen betaald. Het syndicaat van la Somme heeft nu deze onwaardige toestanden niet langer willen dragen, en daarom wordt het door den prefect vervolgd. Van dezen eisch tot „Kurirzwang” — een denkbeeld, dat bij ons aan sommige over-loyale collega's wel toelacht! — hoopt *le Progrès Médical*, dat de groote misbruiken erdoor aan het licht zullen komen, en dat, wordt de eisch afgewezen, het voorbeeld van de geneeskundigen van la Somme ook in andere streken, waar dergelijke toestanden heerschen, zal worden nagevolgd.

PINKHOF.

INGEZONDEN.

IS ROOD HAAR EEN NUANCE OF EEN VARIETEIT.

Geachte Redactie!

Wilt gij mij nog eenige ruimte toestaan voor een dupliek naar aanleiding van het meeningsverschil dat nu, blijkens zijn antwoord, tusschen DUBOIS en mij *niet* meer bestaat. Het spijt mij dat DUBOIS meerdere wijzingen en toevoegingen gebracht had in de revisie van zijn eerste ingezonden stuk. Mijn antwoord toch had betrekking op de correctie, die ik van de redactie ontvangen had. Eenige opmerkingen in mijn repliek schijnen daardoor overbodig te zijn, en een antwoord op iets wat DUBOIS niet geschreven had. Niet de haast dus die ik gemaakt heb met mijn antwoord, maar een zekere onvastheid in zijn eigen opinies is het die „aan de zaak geen goed gedaan heeft”. Had ik kunnen antwoorden op het definitieve stuk van DUBOIS, dan had ik in het zakelijk gedeelte van mijn antwoord het zwaartepunt gelegd in een passage waarop ik nu nog wijzen kan. Na het lezen toch nu ook van zijn dupliek komt het mij voor dat DUBOIS over de beteekenis der roodharigheid

meeningen gelezen heeft van twee personen, nl. van een mij onbekende en van mij. Maar dan is het jammer dat hij niet beter uit eikander gehouden heeft wat die ander en wat ik geschreven heb. De confusie begint reeds in zijn repliek, waar hij blz. 446 zegt: „dat de roodharigheid iets geheel anders is dan een op vererving berustende variëteit van bepaalde „anthropologische herkomst””. Ik herinner mij niet — en ik zal er mij ook wel voor wachten — dat ik ergens deze meening als de mijne heb uitgesproken. Dit moet dus door dien anderen schrijver gezegd zijn. In de dupliek wordt de verwarring nog grooter, reeds blijkens het opschrift: „heeft de roodharigheid de beteekenis van *atavistische variëteit*”. Die vraag zelf is gewis zeer interessant en een onderzoek overwaard, maar het beantwoorden daarvan lag en ligt nog buiten mijn bereik. Had dus DUBOIS zijn beschouwingen over dit probleem maar gegeven zonder mijn naam er in te noemen dan was er voor mij geen rede geweest voor dupliek. Maar nu begaat DUBOIS het toch inderdaad zeer stoute stukje om mij eerst die vraag in bevestigenden zin te laten beantwoorden — ten bewijze van wat „onmiskenaar bedoeld” is geeft hij een citaat van TOPINARD! — en trekt dan tegen die mij opgedwongen meening te velde. De refutatie der door mij genoemde deskundigen op blz. 554 is dan ook volmaakt overbodig. Ik noemde deze niet ten bewijze dat zij met mij overeenstemden in een meening die ik zelf niet had. Wanneer DUBOIS zijn oppositie tegen een atavistische beteekenis der roodharigheid tot het juiste adres richt, zal ik zeker het twistgeschrijf met belangstelling volgen.

Al wat in het door DUBOIS geschreven betrekking heeft op deze begrips- en personenverwarring kan ik dus wat mij betreft als ongeschreven beschouwen. En dit is mij des te aangenamer omdat uit hetgeen dan rest, blijkt dat er omtrent hetgeen ik werkelijk uit mijn statistische gegevens concludeerde, tusschen ons, op het oogenblik althans, geen meeningsverschil bestaat. De quintessence toch van mijn mededeeling kwam op het volgende neer. De meeste anthropologen beschouwen rood haar als een nuance van blond, de door mij voor onze bevolking gedane onderzoekingen brachten aan het licht dat deze zienswijze niet juist was. Op grond der gelijkmatige verdeling, niettegenstaande het zeer wisselend blondinegehalte, kwam ik tot de conclusie dat roodharigheid een op zich zelf staande eigenschap is, die men niet zonder meer met het blonde of brunette type vereenigen kan. Dit was de op de feiten gebaseerde conclusie en van deze getuigt DUBOIS nu op blz. 553 „dat hij het daarmee immers geheel eens was”. Ik wil dit gaarne aannemen en het verheugt mij dat hij dit thans erkent, maar uit den volgenden passus „dat de roodharigen zich zoowel bij het brunette en als bij het blondine type eng aansluiten . . . geleidelijk in beide rassentypen overgaan” op blz. 464 van zijn eerste stukje zou men toch kunnen besluiten dat hij van die zelfstandige eigenschap der roodharigheid niet zoo overtuigd was. Die passus toch is niet anders dan de weerklank van VIRCHOW's meening. En nu bovendien DUBOIS op blz. 555 verklaart dat hij het met de meening van VIRCHOW niet eens is, geloof ik dat voor wat het feitelijk en het door mij werkelijk beweerde betreft elk verschil van opinie is vervallen althans wat de hoofdzaak betreft. Nu nog een paar opmerkingen over de bijzaken. De verwijzing van DUBOIS naar het artikel

van FRÉDÉRIC is overbodig daar ik dit reeds gedaan had. Maar voor zijn „eere aan wien eere toekomt” zou ik hem in scherper bewoordingen ter verantwoording kunnen roepen, wanneer ik niet overtuigd was dat dit zonder bedoeling gezegd is, en ook hier weer een verwarring der feiten bestaat. FRÉDÉRIC heeft *histologische* onderzoekingen over de haarpigmenten gedaan, mijn conclusies waren gebaseerd op *statistisch-anthropologische* gegevens. Tegenover de „Hintergedanke” echter die in het „eere wien eere toekomt” van DUBOIS zou kunnen gezocht worden, moet ik mij rechtvaardigen. Ik kan dat niet beter doen dan het slot aan te halen mijner Duitsche verhandeling: „Vor kurzem noch hat in dieser Zeitschrift dr. FRÉDÉRIC eine kurz gefasste Uebersicht über die Frage des Rutilismus und die in der Literatur niedergelegten Ansichten veröffentlicht, sodass ich in diesem Aufsatz, womit ich nur bezweckte, neues Material zur Lösung dieses anthropologischen Problems zu liefern, keine Wiederholung davon zu geben brauche. Eine Kritik über die statistische Untersuchungen, deren Resultaten mit den meinigen in Widerspruch stehen, werde ich später an anderer Stelle liefern. Nur auf eines möchte ich hinweisen. FRÉDÉRIC spricht sich über die Bedeutung des Rutilismus folgenderweise aus: „Vielmehr neige ich zu der Ansicht dass der Rutilismus eine ganz besondere Eigentümlichkeit ist, welche wenn auch durch Uebergangsformen mit dem blonden und braunen Typus verbunden, dennoch nicht ohne weiteres mit einem der beiden vereinigt werden darf”. Die Richtigkeit dieser Behauptung wird, meine ich, durch das Ergebnis meiner Untersuchung völlig bestätigt”. DUBOIS verwacht hier dus weer de resultaten van twee verschillende onderzoekingsmethoden; het is dus overbodig dat hij nog eens de eer brengt aan wien deze toekomt, daar ik zelf haar aan niemand onthield.

In het verdere antwoord van DUBOIS vind ik geen aanleiding tot dupliek, doch wensch nog even terug te komen op mijn appreciatie van VIRCHOW. DUBOIS schrijft toch zóó, dat hij iemand wel noodzaakt zich tegen onjuiste en overdreven voorstellingen te verdedigen. Ook nu weer waar hij mij laat meetollen in de strooming van „bedekte verguizing” van VIRCHOW, die in en buiten Duitschland ontstaan is. Dat na VIRCHOW's dood een eenigszins andere appreciatie omtrent hem is ontstaan, men zou beter kunnen zeggen een zich meer vrijelijk uiten over hem gehoord wordt, is niet te ontkennen. Dat in ons land een bedekte verguizing van hem te bespeuren valt, is mij nooit gebleken. En ik voor mij moet hoffelijk maar zeer beslist bedanken voor de onderscheiding met zulk een uiting verpersoonlijkt te worden. De groote achting waarmede ik mijn eigen leermeesters, die hem persoonlijk kenden, steeds over VIRCHOW heb hooren spreken, heeft zeker niet nagelaten, dat ook ik hem steeds zal blijven respecteeren als een der groote drijvende geesten, die in staat was het medische denken in een nieuwe richting te leiden. Maar daarmede behoeft niet gezegd te zijn, dat ik mijn recht tot beoordeeling uit de hand geef. Wanneer „dezelfde hand die de Cellular pathologie schreef”, een kwart eeuw later, in het bewuste rapport, zijn statistische gegevens zelf als „ganz unzutreffend” qualificeert, en niettegenstaande dat, toch op grond daarvan, conclusies trekt die bovendien met elkander in strijd zijn, dan heb ik volkomen het recht om dit te noemen onwetenschappelijk en verward. Maar dat doet aan de blijvende betekenis van

VIRCHOW toch immers niet af. Kunnen wij ons niet veel meer verheugen, dat zulke menschen als VIRCHOW aanwijsbare fouten gemaakt hebben? In de fouten van groote mannen toch vinden wij een verontschuldiging voor de onzen,

L. BOLK.

Amsterdam, 16 Febr. 1908.

Hiermede is de discussie over dit onderwerp, gesloten.

Redactie.

BERICHTEN.

Wetten, Besluiten, Officiële verslagen enz.

Internationaal congres voor physische therapie.

De *Nederlandsche Staatscourant* n°. 42 van Woensdag 19 Februari 1908 bevat in een bijvoegsel het rapport aan den minister van binnenlandsche zaken omtrent het tweede internationale congres voor physische therapie, dat van 12 tot 17 October 1907 te Rome heeft plaats gehad. Dit rapport is uitgebracht door de vertegenwoordigers onzer regeering dr. D. DE VRIES REILINGH, privaatsdocent aan de rijksuniversiteit te Groningen, en J. F. L. VAN BREEMEN, arts, directeur van het Instituut voor physische therapie te Amsterdam. Dit verslag bevat niets dan de titels der voordrachten en rapporten in de algemeene zittingen en die der secties gehouden. Aan het slot wordt erkend dat de resultaten, die voor de physische therapie bereikt werden, zeer groot waren. Algemeen werd het groote belang der physische geneeswijzen erkend, en werd de behoefte gevoeld te vragen: opname van de physische therapie in het verplichte leerplan van den aanstaanden arts en officieele voorziening in het onderwijs er van aan de universiteiten.

P. MUNTENDAM.

BUITENLAND

BERLIJN. — **De kwakzalverijwet.** Het door de Rijksregeering ingediende ontwerp van een wet ter beteugeling der kwakzalverij, dat met zijn toelichting is opgenomen in de *Münch. med. Wochenschr.* van 11 Februari, wekt groote voldoening. Wel is niet alle kwakzalverij verboden, maar de voorgestelde beperkingen, die alle voor uitvoering vatbaar zijn, zijn waarschijnlijk nuttiger dan een nagenoeg geheel theoretisch verbod. Alle niet-artsen die de geneeskunst uitoefenen moeten zich bij de politie aanmelden en ook veranderingen in hun woonplaatsen aangeven. Zij moeten van hun werkzaamheden aanteekening houden en deze ter beschikking van de politie stellen. *Verboden zijn:* behandeling van menschen of dieren zonder voorafgaand onderzoek (Fernbehandlung), hypnose, behandeling van geslachtsziekten, mystieke geneeswijzen en toepassing van verdoovende middelen met algemeene werking. Besmettelijke ziekten moeten ook door kwakzalvers worden aangegeven. Het bedrijf kan worden verboden aan lieden, die hun patiënten in gevaar hebben gebracht, of lichamelijk nadeel hebben toegebracht of hebben afgezet; verder aan hen, die wegens een strafbare handeling in hun bedrijf zijn veroordeeld of herhaaldelijk zijn veroordeeld wegens overtredingen, en ook aan lieden, die niet in het bezit zijn van hun burgerlijke eererechten. De Bondsraad kan den verkoop of den invoer verbieden van